

Citation:

L.F. de Beaufort, Levensbericht E.R. Jacobson, in:
Jaarboek, 1947-1948, Amsterdam, pp. 159-162

LEVENSBERICHT

VAN

Dr EDWARD JACOBSON

(20 Maart 1870—29 December 1944)

Edward Richard Jacobson werd op 20 Maart 1870 te Frankfort a. M. geboren, waar zijn ouders, van Nederlandse nationaliteit, gevestigd waren. Van kind af aan had hij belangstelling voor de levende natuur en zijn liefste wens was medicijnen te gaan studeren. Zijn vader had hem echter voor de handel bestemd en zo vertrok *Jacobson*, zeer tegen zijn zin, als procuratiehouder van de firma *Jacobson, Van den Berg & Co* in 1897 naar Semarang. Hier, te midden der weelderige tropische fauna en flora, ontbrandde zijn liefde voor de natuurstudie eerst recht. Hij was bezield met dezelfde geest die *Leeuwenhoek*, die *Rumphius* tot de studie der natuur had gedreven. Met beiden had *Jacobson* veel gemeen. *Rumphius* was koopman, evenals *Jacobson*, maar voor beiden was niet de handel maar het onderzoek van de hen omringende natuur levensdoel. Met *Leeuwenhoek* had *Jacobson* de behoefte gemeen anderen deelgenoot te maken van zijn waarnemingen. Evenals *Leeuwenhoek* zijn brieven aan de Royal Society zond, zo was *Jacobson* in uitgebreide correspondentie met talrijke geleerden over de gehele wereld, die hij uitvoerig verslag gaf van de waarnemingen aan de dieren, die hij hun ter determinatie zond. Hij was een scherp waarnemer en talrijk zijn de ontdekkingen door hem gedaan.

Van kantoor teruggekeerd, gunde hij zich nauwelijks tijd voor bad en avondeten, om zich zo spoedig mogelijk aan zijn geliefkoosde bezigheden te kunnen wijden; hetzij dan dat hij insecten bij de lamp verzamelde, proefnemingen deed, zijn collecties sorteerde en bestudeerde of zijn correspondentie voerde. Toen

De Meyere, op dat tijdstip conservator van de entomologische verzamelingen van Artis, hem opmerkzaam maakte op onze gebrekkige kennis der Indische Diptera, toog *Jacobson* aan het werk. Bijna duizend nieuwe soorten van Indische vliegen kon *De Meyere* beschrijven en dat niet alleen, hij kon er waardevolle mededelingen over hun levenswijze aan toevoegen, die hem door *Jacobson* waren verstrekt.

In de oerbossen verzamelde *Jacobson* orchideeën, die hij thuis kweekte en tot bloeien bracht. Dan werden van de bloemen gekleurde tekeningen gemaakt en het geconserveerde materiaal werd met tekeningen en notities naar de bekende orchideeënkenner *Dr J. J. Smith* te Buitenzorg gestuurd, die daardoor in staat werd gesteld menig nieuwe soort uitvoerig te beschrijven.

Ook met proefnemingen hield *Jacobson* zich bezig. Zo experimenteerde hij met vleermuizen en zo kweekte hij gedurende enige generaties de vlinder *Papilio Memnon*, bij welke soort de mannetjes steeds gelijk zijn, maar de wijfjes in drie verschillende vormen voorkomen. In samenwerking met *De Meyere* kon uit de proeven de wijze van overerving bij deze polymorphe soort worden nagegaan.

Wanneer de tijd dit toeliet, strekte *Jacobson* zijn onderzoek ook verder van huis uit. Zo bezocht hij Krakatau in 1908 en kon hij verslag uitbrengen over de fauna die zich na de eruptie van 1883 op dit eiland had ontwikkeld. Ook onderzocht hij de fauna van Javaanse grotten, waarvan toen nog weinig bekend was.

In 1910 zeide *Jacobson* de handel vaarwel en van nu af aan wijdde hij zich geheel aan natuurstudie. Het plan was bij hem gerezen in Nederland een centraal bureau op te richten, waarheen hij zijn collecties zou kunnen zenden en van waar uit deze aan specialisten zouden kunnen worden gedistribueerd. *Jacobson* wist maar al te goed, dat verzamelingen, met veel moeite en grote kosten, ja soms met levensgevaar bijeengebracht, meer dan eens onbewerkt of zelfs onuitgepakt in de musea blijven rusten. Dit wilde hij verhoeden. Gedurende zijn verblijf in Nederland in

1912 werkte hij zijn plannen verder uit. Het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden werd bereid gevonden de collecties van *Jacobson* te ontvangen, te sorteren en te distribueren. Tevens stichtte hij in dat jaar het Zoölogisch Insulinde-Fonds, waarvan hij het beheer aan de Kon. Akademie van Wetenschappen overdroeg. Bescheiden als hij was, wilde hij niet dat zijn naam als stichter bekend zou worden en tot zijn dood is deze dan ook zorgvuldig verzwegen. Het doel dat *Jacobson* zich met deze stichting voor ogen stelde was vooral het geven van subsidies voor de bewerking en de publicatie van zoölogisch materiaal uit de Indische Archipel, maar ook finantiële steun aan wetenschappelijke expedities of aan geleerden die ter bestudering van de Indische fauna musea in Europa wensten te bezoeken.

In 1913 maakte *Jacobson* in gezelschap van de bioloog *Jhr W. C. van Heurn* een expeditie naar het biologisch toen nog slecht bekende eiland Simaloer. Uitgebreide verzamelingen werden gemaakt en naar Leiden gestuurd, waar zij ter bewerking aan specialisten werden gezonden. De resultaten werden gepubliceerd in een reeks artikelen in de „Zoölogische Mededeelingen”, het tijdschrift van het Leidse Museum, onder de titel „Fauna Simalurensis”.

In 1919 vestigde *Jacobson* zich te Fort de Kock, van waar uit hij kleine en grote tochten in het binnenland maakte. Evenals op Java, trok ook op Sumatra hem het onderzoek der bergfauna aan. Vooral een bezoek aan de Piek van Korintji leverde belangrijke resultaten op.

Op latere leeftijd kreeg hij last van zijn ogen, maar de ramp die *Rumphius* trof: blindheid, werd hem bespaard. Wel moest hij het verzamelen en prepareren van zeer kleine dieren opgeven, maar zijn krachten en zijn taaiheid waren niet merkbaar verminderd en nog vele jaren kon hij zijn tochten volhouden.

In 1933 verhuisde hij wederom naar Java, waar hij zich te Bandoeng vestigde. Grote tochten werden niet meer ondernomen, maar toch bleef hij werkzaam en verschillende waarnemingen uit die tijd gaven hem aanleiding tot kleine publicaties. Ook had hij

veel belangstelling voor de dierentuin te Bandoeng, waarvan hij medeoprichter en bestuurslid was.

De Japanse invasie maakte een eind aan dit werk. Wat hem in de bezettingsjaren is overkomen, of hij nog enige tijd zijn werk heeft kunnen voortzetten, dat alles is mij onbekend. Hij eindigde zijn werkzaam leven in een kamp te Semarang, waar hij op 29 December 1944 overleed.

Ofschoon hem huiselijk verdriet niet is gespaard gebleven, heeft *Jacobson* een gelukkig leven gehad, omdat het hem gegeven was zich geheel te kunnen wijden aan datgene, waarvoor hij zulk een hartstochtelijke belangstelling had.

Hij heeft de hem geboden gelegenheid tot werken ten volle benut. Weinigen hebben zoveel voor de vermeerdering van de kennis van de fauna, in het bijzonder van de insecten-fauna, van de Indische Archipel gedaan. Ook andere takken van wetenschap dan de biologie hadden zijn belangstelling, zoals ethnographie en taalkunde van Oost-Indië. Hij heeft een schat van kennis vergaard, waarvan hij met milde hand ieder liet profiteren, die daarvoor belangstelling toonde.

Zijn grote verdiensten als beoefenaar zowel als promotor der natuurstudie zijn dan ook meermalen erkend. In 1916 werd *Jacobson* tot corresponderend lid van de Kon. Akademie van Wetenschappen benoemd. In 1925 benoemde de Ned. Dierkundige Vereeniging hem tot erelid en in 1928 volgde zijn benoeming tot erelid van de Ned. Entomologische Vereeniging, terwijl in 1932 de Gem. Universiteit van Amsterdam hem tot Doctor honoris causa promoveerde.

L. F. DE BEAUFORT.